

Resyme av samlingen

Olav Brostrup Müller, innleder

Trad håndverkere er ei gruppe i samfunnets ytterkant, ingen er interessert i dem. 2017 markerer 10 år siden Facebook kom inn i samfunnet. Men hva bruker vi jubileet til? Underskriftskampanje for den udrikkelige brusen Urge, klassereunions, etc! Nordmenn er nostalgiske og tilbakeskuende. Nostalgi har ingen framtid! Og en ny mann er kommet syklende: hipsteren. En legemliggjøring av nostalgi. Hipsteren har tatt over nå. Men verden blir dummere av dette: Man blir ikke bedre av å brygge undergjæret IPA øl, man blir selvsentrert. Interesse for håndverk er et I-landsproblem: Iscenesettelse av seg selv. Verden trenger ikke dette! TV-profilen på 1960-tallet, Kjell Arnljot Vik. Livet går i epoker. Vi trenger folk som går videre, flere usentimentale folk. Folk som bruker ting som funker, som går på Clas Ohlson. Tiden er knapp, ikke la oss bruke den på pjatt!

Knut Venneslan

Etter dette utfallet mot tradisjonshåndverket, la oss gå inn på noen grunnleggende spørsmål. Hva ligger i begrepet tradisjonshåndverk? Hva karakteriserer arbeidsformen i ditt håndverk?

Jarle Hugstmyr

Trehåndverker på ulike felt. Store spørsmål. Kultursjefen ser håndverk ikke som kultur. Håndverk = yrkesutøvelse, tradisjoner i utøvelsen av faget. Å ta vare på kunnskap og erfaring i håndverket, kan løse problemer. Håndverk er historiske fag med kunnskapsbase som ikke er tilfeldig, men basert på erfaringer gjennom lange tidsepoker, kollektive erfaringer. Håndverk = kollektiv kunnskap. Felleskap av mennesker. Dette er verdien i håndverket. Det er foruroligende å fjerne seg fra dette. Banale feil, se bygningshåndverk. Mange mennesker over lang tid har formet og kvalitetssikret kunnskapen. Et stykke tre kan bli til hva som helst. Håndverk er å skape. I motsetning til halv- og helfabrikat som gjør håndverkeren til montør. Opplæring i å skape er fjernet fra pensum. Man ender opp med liksomfag, snekkeren kan ikke snekre, men montere. Det blir som å lage posesuppe i stedet for suppe av ekte råvarer. Er håndverket på vei dit?

Dag Oppen Berntsen

Biolog, biokjemiker, Hydro, Norges forskningsråd. Trebåt-idiot og håndverksnerd. Håndbåren kompetanse nedlevert fra generasjon til generasjon, språk er viktig. Grunnlag for vår samhandling. For vår hjerneutvikling. Grunnlaget for absolutt alt, en grunnvoll i samfunnet og i innovasjon. Jeg holder prosjektverksteder for forskere og bedrifter, møter innovative tenkere. Spør bestandig folk om deres bakgrunn. Alle som har innovative ideer, er som regel håndverkere. Slutt å si «Bare håndverk». Det er en degradering å si at de som ikke er glupe, kan jo bare bli håndverkere. Håndverk utvikler hodet. Sløjd er ikke viktig for gjenstandens skyld, men for hjerneutviklinga, håndverk er

problemløsning. Skolen i dag derimot, premierer de som er gode på å reprodusere kunnskap.

Ingunn Undrum

Repslager ved Hardanger Fartøyvernsenter. Jeg jobber med naturfiber, gamle teknikker. Henter inspirasjon til problemløsning i tradisjonen. Går i de gamle kildene. Lager tau for hånd av naturfiber på reperbanen. Forskjellige materialer, slår tau, mindre arbeidsprosesser. Skreddersyr hvert enkelt tau ettersom hva det skal brukes til. Man får ikke kjøpt dette på Nille! Det er ulempe å ikke ha tau spesiallaget til sitt bruk: belastning, slitasje, etc. Fabrikktau er løse, tåler lite. Jobber med å få tak i råmateriale som er bra nok. Det koster penger, men med overlegen kvalitet.

Erik Alfred Tesaker

Programleder i TV-serien Oppfinneren. Tømmermann. Gått kurs. Har gammel fabrikk, fikset den opp. Bra at det er håndlaget, at det er spor etter mennesker. Mulighet til å utfolde seg. Bestefar var oppfinner. Sommerminner: gammel gård med gamle hus, med låve full av rare ting. Håndlaget estetikk. En hel generasjon er sulteforet på det håndlagede, fordi foreldrene har skammet seg over sine foreldres håndverk. Er optimist, folk har lyst på håndverk. Nostalgi er bra! En ensidig praktisk og nytteorientert verden er drittkjedelig. Folk skal utfolde seg og leke. Forum på nett: folk blir slakta av besserwissere, veldig trist. Man skal kunne bruke håndverket helt fritt! Menigheter er farlige!

Pål Hald

Møbelsnekker, lange tradisjoner. Stolt over å kunne et håndverk veldig godt, yrkesstolthet. «Bare snekker» er helt fantastisk, det å kunne et fag med lange tradisjoner. Kan noe andre ikke kan. Alle har et talent. Når du kan et håndverk, så er det ingen som kan ta det ifra en. Hadde gode læremestere. Håndbåren kunnskap. Dette er essensen i tradisjonelle fag, teknikk, bruken av håndverktøy. Man blir ikke snekker av å bare lese en bok. Man må øve og trene: det er ikke lært over natta. Motorikk tar tusenvis av timer å øve opp og man blir aldri utlært. Man får ikke den tida som trengs for å lære et håndverk.

Anny Strand

Bunadstilvirker. Gått på Esmod motedesignskole. Ville jobbe med henda i Norge. Ble lærling hos Joar Vaagø. Rekonstruksjon og herresøm. 2014: Hvordan var Eidsvollsmennene kledd? Det tok ett år. Gjenskape noe med uttrykk, passform, form. Folk er opptatt av kvalitet og vil betale for det. Håndsum. Formes til hver enkelt person. To prøvinger.

Knut Venneslan

Alle har besvart spørsmålene, har aldri skjedd før! Hjertesaker?

Jarle Hugstmyr

Mange! Kunnskap som gjør håndverkeren i stand til å skape. Bearbeide treverk til noe man har bruk for uten å bruke hyllevarer. Dette må inn i utdanning: håndverks- og materialkunnskap.

Dag Oppen Berntsen

Kobling mellom hodet og hånd. Av alle pattedyr, kun mennesket har ei hånd slik som vi har. Et tommefingergrep. Hva skjer i hjernen? Varige endringer av å holde på med håndverk, flere krysskoblinger. Man kan tenke utafør boksen.

Ingunn Undrum

Faget lever fordi museet har bestemt det. Genuin interesse i prosessen, tau, båt, seiling. Utfordringer som skal løses. Mangfoldet i fag er viktig. Evne til problemløsning, materialkunnskap. Viktig hvordan det snakkes om håndverk til barn og unge!

Erik Alfred Tesaker

Leke! Lekende formidling. Skape. Uendelige muligheter for å skape! Vi trenger skapende mennesker!

Pål Hald

Penger er roten til alt ondt. Hvordan styres utdanning til håndverk? Elever har en prislapp og rettigheter, reformer som ikke virker, flikker på reformen. Håndverket er kasteball. Gløden forsvinner, håndverksutdanningen blir en sum som koster og blir til bry. Håndverk må ses som ressurs! 16 år er for tidlig til å ta yrkesvalg. Voksne elever har ingen rettigheter, det er for vanskelig for dem å bli håndverkere. Brenner for at man gjennom hele livet kan bli håndverker.

Anny Strand

Håndverket skal leve videre! Forgubbing i faget. Vi må synliggjøre oss. Mer samarbeid. Markedsføre norskprodusert sammen. Møte ungdommen.

Dag Feldborg

Å skape er gjennomgående tema. Ingunn, hvilke muligheter er det i yrket ditt? Kan du være innovativ?

Ingunn Undrum

Håndverk er godt nok, basta. Ikke to like tau.

Erik Alfred Tesaker

Hva er å leke? De eneste som lever av tradhåndverk er de som skriver om det. Stå til rette for pengebruk?

Pål Hald

Må også monteringsnekre. Må tjene penger. Står ikke og håndhøvler. Driver et tradfag basert på grunnprinsipper med moderne maskiner. Tjener penger, har ansatte. Ikke alle har talentet å tjene penger, å være kremmer.

Erik Alfred Tesaker

Er enig med Pål. Har drevet fabrikk. Mange statlige ordninger, mange som er subsidiert, de konkurrer ut det private. Over 50 % ansatte i det offentlige – et stort problem. Håndverket kan leve i markedet, fordi det er unikt og har en historie.

Ingunn Undrum

Er ikke uenig. Mitt fag er ikke bærekraftig uten støtte.

Jarle Hugstmyr

Mange ting er veldig billige, noen er veldig dyre. Ikke relatert til timespris, det er mye mer verdi enn material og timer. Vi trenger ikke dårlige håndverkere. Kunnskap om gjenstander og produkter. Metaprodukt, jamfør kunst. Hvordan kan vi forsvare våre priser i et marked, hvordan kan vi forsvare merverdien?

Dag Oppen Berntsen

Har prøvd å leve av båtbygging. Håndverk er kultur og tilhørighet, tradisjon. Skal man ha en trebåt, må man ha kompetanse. Man skiller seg ut, fordi man kan det. Noe ikke alle kan. Japan greier å ha linken tilbake til tradhåndverk. Vi er ikke flinke til dette i Norge, vi kaster våre tradisjoner på havet. Det er prosessen som teller! Det utvikler hjernen, som profesjonelt problemløsningsverktøy.

Knut Venneslan

Markedsøkonomi. Digitalisering kommer, roboter. Vi må se på hva vi kan, vi trenger en annen utdanning. Være mer aktiv for å få til fagtilbud i utdanningsystem. Systemer tar tid å forandre. Fagskolereformen er bra. Kompetente folk i praktiske fag vil bli mangelvare. Flere må si fra, men ikke forvent for mye.

Innlegg fra salen

Solveig Torgersen Grønder, Norges Husflidslag og Yrkesfaglig råd: Spennende tid hva gjelder utdanning. Faglig fornyelse. Praktisk- estetiske fag skal styrkes. Høring 4. sept., bruk stemmen deres! Store forandringer på gang. Ingen har nevnt ordene fag og fagstolthet, bransjetilhørighet. Dere mangler stemme!

Jørgen Leegaard, Byggenæringens landsforbund og Faglig råd: Tømrefaget er størst. Håndverk er repetisjon. Akkurat som for matematikk og filosofi. Løse problem innenfor sin kontekst. Intellektuelt nivå på linje med universitetsfag. 1000 innovasjoner i håndverksbedrifter hver dag. Hvorfor kjøper vi ikke håndsydde sko? Vi vil ikke betale. Tømrefaget må overleve i markedet, det må overleve. Svar på høringa! For de som ikke kan overleve må politikerne gi bevilgninger. Tar markedsøkonomien livet av kunnskapen?

Hege Espe, Fellesforbundet og Faglig råd, industriell tekstilfarger: Ikke snakk ned industrien!!! Industri er noe annet! Vi lever ikke av nostalgi.

Elin Ofstad, pensjonert høgskolelektor: L97, hva synes lærerne? Er pessimist. Vil løfte håndverket, akkurat som musikk, som kulturskole. En håndverker trenger 10000 timer akkurat som en musiker. Alternativ: Få sløjd og tekstil inni kulturskolen! Det dreier seg om kultursyn!

Jeanette Ulvedalen, Stakkeloftet, kjole- og draktsyermester: Har levd av det i 32 år. Viktig at vi skal kunne leve av det, savner det aspektet. Viktig å kunne drive håndverket, Oslo håndverks- og industriforening er opptatt av dette, og ja, man kan leve av det.

Karianne Pedersen, Norsk Folkemuseum, fagbrev i kjole- og drakt: Etterlyser et annet aspekt: miljøet. Vi kaster for mye, vi må reparere. For å reparere må man kunne håndverket. Ungdom vil gjerne reparere! Tekstil: manglende kunnskap, hvem kan sy på en knapp?

Lennart Johansson, daglig leder i kunst og design: Lærer, tømrrer, mekaniker. Man ønsker å styrke de praktiske og estetiske fag. Kunst og håndverk i ungdomsskolen skal deles i kunst og håndverk. Fagmiljøet er imot. Gode verksteder, tid, materialer, lærere er essensiell. Snakk om dette og frem dette synspunktet!

Anne-Guri Gunnerud, Norges Husflidslag, husflidskonsulent, tidligere sløjdlærer: Interessant å bli provosert. Går man i forsvar? Er det noe riktig? Byggebransjens synspunkt er interessante. Håndverket skal være noe mer, det skal bety noe for samfunnet. Vi trenger industriproduksjon med serieproduksjon og et samfunn med immateriell kulturarv. Dette må subsidieres. Ikke alle små håndverk kan overleve, der det er få utøvere må det subsidieres. Praktisk arbeid er allmendannelse, det må inn i skolen fra barnehagen av. Problemløsning og prosessorientering, kreativ tenkning.

Eva Steinsvik Wold, Bunadsaum as: Det er forskjell på å ha jobb og å ha et yrke. Nivået innenfor kjole- og drakt har gått kraftig ned, tenker da på 3 år på skole. Sjokkerende! Det må komme høyere krav.

Oppsummering v/Eivind Falk, Norsk håndverksinstitutt

Provokatøren Olav Brostrup Müller måtte rekke Nille før stengetid. Ikke snakk hverandre ned. Mange ulike innganger til tradhåndverket. Butikk, kurs, bøker, TV, museum. Det offentlige styrer markedet i Norge! Metaprodukt – ekstraverdien – håndens spor. Tusen takk til et fantastisk panel! Til Knut og Dag! Og for engasjementet!

Panel deltakere

Knut Venneslan, professor emeritus ved Filosofisk institutt i Bergen

Anny Strand, bunadtilvirker i Bunadtilvirkerne

Ingunn Undrum, repsluger ved Hardanger fartøyvernsenter

Dag Oppen Berntsen, Norges forskningsråd og restaureringshåndverker

Jarle Hugstmyr, rådgiver i Norsk håndverksinstitutt og trehåndverker

Erik Alfred Tesaker, håndverker og programprofil i NRK-serien *Oppfinneren*

Pål Hald, møbelsnekkermeister, Møbelverkstedet produksjon as

